

Helsingin Sanomat
Vieraskynä
30.9.2005

Päiväkodin arki toimii, kun jokaista hetkeä arvostetaan Mahdollisuuksienkin luovassa avaamisessa voidaan kurkottaa liian kauas, jolloin ei lopulta saada mitään valmiiksi tai ajaudutaan kaaokseen, kirjoittaa Jyrki Reunamo.

Vuoden 2003 syyskuun viimeisenä päivänä valmistui valtioneuvoston linjausten (28. 2. 2002) mukainen valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, Vasu.

Vasun avulla on tarkoitus sisällöllisesti kehittää ja ohjata varhaiskasvatusta. Kuntien tehtävänä puolestaan on Vasun pohjalta suunnitella varhaiskasvatuksen konkreettiset sisällöt ja toimintatavat.

Helsingin kokoisessa kaupungissa varhaiskasvatuksen suunnittelu on haasteellista ja monipolvista.

Suunnitteluprosessiin osallistuvat niin työntekijät kuin perheetkin.

Helsingin päivähoitossa suunnittelu on perustunut neljään eri näkökulmaan: toimiva arki, kaaos, tavoitteet ja mahdollisuudet.

Toimiva arki on päiväkodille ensiarvoisen tärkeä. Arvostamalla kulloistakin hetkeä arvostamme lasta, vanhempia, työyhteisöä ja itseämme.

Omatoimisuus, kiireetön päivärutiini, perushoidon arvostaminen, tarinat, syyhetket ja lepo ovat arvokkaita rutiineja. Säännöllisyys ja hyväksyntä, luottamus ja kertaus auttavat päiväkodin lasta sisäistämään rutiinit myös osaksi omaa persoonaansa ja toimintaansa.

Pysyvä henkilökunta mahdollistaa vanhempien päivittäisen kohtaamisen. Pysyvä henkilökunta myös tuntee lapsen ja huomioi tämän yksilöllisesti. Toiminta voi vakiintua monien yhteistyötahojen kanssa. Kun joustavuus ja auttaminen ovat rutiinia, päiväkodissa jää resursseja enemmän muuhun.

Kaaos kuitenkin uhkaa toimivaa arkea silloin, kun sijaisia ei saa ja kiire lisääntyy. Henkilökunnan sekä lasten vaihtuvuus ja aikataulumuutokset näkyvät rauhattomuutena.

Hätäapua tarvittaessa aikuisia voidaan joutua siirtämään ryhmästä toiseen. Kiireen keskellä eri-ikäisten ja erilaisten lasten huomioimiseen ei ole aikaa eikä lopulta enää tarpeeksi näkemystäkään. Alituisten muutosten seurauksena viimeinenkin mahdollisuus yhteistyöhön menetetään, kun aikataulut menevät päällekkäin.

Jos päiväkodin resurssit vedetään liian kireiksi, äärimmilleen viritetty systeemi kaatuu pienestäkin häiriöstä. Mitä kiireisempi päiväkodin arki on, sitä enemmän siellä on turhauttavaa tyhjäkäyntiä ja odottamista. Pienryhmien käytöstä tulee mahdotonta juuri silloin kun se olisi tarpeellista.

Tavoitteiden näkökulma eroaa kolmesta muusta. Tavoitteethan ilmaisevat jotakin sellaista, mitä ei vielä ole.

Kasvattajayhteisön on oltava selvillä omista motiiveistaan, jotta resurssit voidaan kohdistaa oikein. Tavoitteet auttavat ihmisiä puhaltamaan yhteen hiileen ja keskittymään samoihin asioihin.

Helsingiläiset varhaiskasvattajat painottavat erityisesti sosiaalisia ja eettisiä tavoitteita lasten kasvatuksessa. Lasten hyvinvoinnissa painotetaan turvallista ympäristöä ja rajoja. Tarpeista korostetaan erityisesti turvallisuutta.

Lapsen tulee valmistautua elämän ja koulun haasteisiin, kun persoona muotoutuu.

Lapselle ei kuitenkaan riitä rutiineihin tottuminen ja aikuisten asettamien tavoitteiden saavuttaminen. Lapsilla on oltava mahdollisuudet vaikuttaa myös itse tapahtumien muotoutumiseen, sekä hyvässä että pahassa. Kun lapselle kertyy kokemuksia omasta merkityksestään tapahtumien kehittämisessä, hän kykenee vanhempanakin näkemään itsensä merkityksellisenä.

Lapsi ei vain opi asioita, vaan tottuu tuottamaan asioita yhdessä muiden kanssa. Lapsi tottuu myös yhteisten työskentelytapojen kehittämiseen.

Helsingissä korostetaan riittävän ajan ja tilan merkitystä lasten osallistumiselle. Tällöin leikistä ja luovuudesta sikiää yhteisiä projekteja, pienen huomaamisesta kehkeytyy isoja projekteja. Lasten persoonallisia osallistumismahdollisuuksia voidaan lisätä päiväkodin erilaisilla kerhoilla ja pajatoiminnalla.

Kun muutokset ja vaihtoehdot näkyvät henkilökunnan toimissa ja puheissa, lapsi ja vanhemmatkin pääsevät helpommin mukaan kehkeytyvään kasvatusprosessiin. Mitä enemmän kasvatuksessa löydetään ja testataan eri toimintatapoja, sitä paremmin lapsikin harjaantuu tutkivaan ja kokeilevaan toimintaan.

Yksikään kuvastusta neljästä näkökulmasta ei yksinään riitä. Toimiva arki voi olla jarru, jos pinttyneet tavat estävät tarpeellisen muutoksen. Kaaoksesta pyritään yleensä eroon, mutta toisaalta rakenteiden purkautumisessa piilee myös uuden siemen.

Vaikka myös tavoitteet ovat tärkeitä, niille ei saa antaa ylivaltaa. Liiallinen tulevaisuuteen keskittyminen vähentää nykyhetken merkitystä, joka on lapselle niin tähdellinen. Mahdollisuuksienkin luovassa avaamisessa voidaan kurkottaa liian kauas, jolloin ei lopulta saada mitään valmiiksi tai ajaudutaan kaaokseen.

Helsinkiläisessä varhaiskasvatuksessa on useimmiten – kuin ihmeen kaupalla – kyetty säilyttämään tasapaino näiden dynaamisten painotusten välillä. Erityiskiitos siitä kuuluu kasvattajille, jotka ovat sitoutuneet asiaansa vahvasti ja pitkäjänteisesti.

Jyrki Reunamo

Kirjoittaja on lastentarhanopettaja ja kasvatustieteiden tohtori, joka on mukana tekemässä Helsingin kaupungin lakisääteistä varhaiskasvatussuunnitelmaa.